

„Kmet, ki se je povzdignil v to, da kak časniki bere, je boljár (aristokrat) na duhu med množico svojih ljudi, ki nič ne beró. Takemu kmetu-novičarju se že odzunaj pozná, da več veljá mimo družih. Njegova hiša je zidana in z opekami (cegli) krita; vsak prostorček je zasajen sè sadnim drevjem, in na polji mu stoji koruza v lepih ravnih vrstah tako, kakor stojé vojaki v bataljonih. On je tudi bčelar in tedaj ima na tisoče podložnih, ki delajo za-nj. V njegovi izbi je vse na pravem mestu, in čedni svinjak je tak, da more idiličen zgled biti okolici svoji. — Tako se kaže že prva stopinja omikanega duhá, ki se razodeva v znanji 24 abecednih „vitezov duhá.“ Prva podloga duševni narodni omiki je sèm ter tjà položena — al le redko se še nahaja.“

Tako piše pošten mož v časniku štajarskem, ki navadno le nemškemu jeziku glorijo poje, da je „sredstvo omiki.“ Ali tudi po tem popisu edina prava pot, da se naši kmetje povzdignejo na stopinjo omike v kmetijstvu in vsakem drugem znanstvu, ni tedaj — materini jezik? S tega popisa, kateri v „Tagespošti“ gotovo ni „Novicam“ na ljubo, ampak le resnici na hvalo pisan, se pač jasno vidi, kakošni sovražniki slovenskega naroda so vsi oni, ki mu namesti materinega jezika v šolah in drugod silijo tuji jezik, in mu tako namesti kruha ponujajo kamen!

Nove postave.

U k a z

vis. c. k. pravosodnega ministerstva predsedništvu c. k. višje sodnije v Gradci od 5. septembra 1867 štev. 8636 in 9396.

„Iz razkaza, podanega s poročilom od 25. julija tega leta št. 2481 pr. o tem, katerih jezikov so zmožni pravosodni in državnega odvetništva uradniki, in notarji na Kranjskem, pravosodno ministerstvo se je z radostjo prepričalo, da so malo ne vsi sodni in državnega pravdnštva uradniki, tako od koncepta kot od pisarnice, in tudi notarji dovolj zmožni slovenskega jezika ustmeno in pismeno, in da po tem takem ni nobenega zadržka, da bi se pri zbornih sodnijah, pri državnem pravdnštvu in pri okrajnih sodnijah na Kranjskem, kadar se zaslišujejo ljudje, ki so samo slovenskega jezika zmožni, odsihdob naprej zapisniki ne pisali vselej po slovensko, kar je ne samo pravosodju na korist, ampak kar tudi po pravici zahtevajo slovenske stranke, deželni in državni poslanci, in tudi sam deželni zbor kranjskega vojvodstva.“

Pravosodno ministerstvo je tedaj, oziraje se na pravosodnega ministerstva naredbo od 15. marca 1862, št. 865, s katero je bilo rečeno, naj se pri sodnijah slovenski jezik za nekatere reči rabi samo, kar se dá in kar je mogoče, zdaj previdelo vsem sodnijam kranjskega vojvodstva ukazati:

1. Vsi zapisniki, kedar se zaslišujejo priče, ki samo slovensko znajo, tako v tožnih, kot netožnih civilnih rečeh;

Obstbäumen angepflanzt und auf dem Kukurutzfelde reihen sich die stattlichen Halme geradlinig wie Bataillone aneinander. Er ist Biennenzüchter und hat als solcher Tausende von Unterthanen, die für ihn arbeiten. In seiner Wohnstube ist Alles „am rechten Orte“ und selbst der sauber gehaltene Schweinstall ist ein idyllisches Objekt. — So äussert sich schon der erste Grad der Emancipation des Geistes, der sich in der Bekanntschaft mit den vierundzwanzig alphabetischen „Rittern vom Geiste“ ausdrückt. Die ersten Anfänge zu einer geistigen Hebung des Volkes sind hie und da gelegt — allein sie bilden nur seltene Erscheinungen.“

2. vsi zapisniki o prisegah, posebno pa prisege same, če prisegajoči samo slovensko znajo;

3. vsi zaslišni zapisniki v kazenskih rečeh, če zatoženci ali priče samo slovensko znajo, naj se pišejo odsihdob naprej vselej po slovensko, to je ne, kakor se je doslej neki sèm ter tjà godilo, da so se povedbe in izreke taci strank in prič po slovensko poslušale, potem pa ali s celoma ali deloma po nemško v zapisnik zapisovale; ampak popolnoma se imajo po slovensko v zapisnik pisati.

Pravosodno ministerstvo se nadja, da se bo ta ukaz na tanko izpolnoval; da bo višja sodnija na izpolnovanje skrbno pazila, in da se tako vse dalje pri tožbe prestrežejo.

Ako je ktera sodnija iz taci oseb sestavljena, da bi izpeljavo tega ukaza zavirale, naj se potrebne premembe v osebah storé, ali, če je treba, pravosodnemu ministerstvu predložé.

Vrh tega pravosodno ministerstvo pričakuje, da mu hitro dojde še manjkajoči razkaz o jezikovem znanji advokatov na Kranjskem, ktere predlagaje naj slavno c. k. višje sodnije predsedništvo svoje mnenje izreče, ali je kak zadržek, da bi se ukazalo, naj se na Kranjskem pri kazenskih končnih obravnavah, če zatoženec samo slovensko zná, tudi zagovorniki istega jezika poslužujejo.“ —

Tako se glasi pravosodnega ministerstva ukaz od besede do besede. Res, da še ni vse, kar zahtevamo, in da posebno še pogrešamo te naredbe, da bi se slovenskim ljudem sploh le po slovensko dopisovalo, in slovenske odloke izdajale, potem da bi se sploh vsi zapisniki s slovenskimi ljudmi po slovensko pisali, zakaj zastran teh reči ostane še za naprej veljavna že omenjena naredba od 15. marca 1862. leta št. 865; vendar smo g. ministru Hye-tu od srca hvaležni za to, da je očitno pripoznal to, da so slovenske zahteve pravične, pa ne samo pravične, ampak tudi pravosodju na korist, tedaj pametne, in da nam je to, kar nam je dal, dal odkritosrečno, jasno in določno, ne kakor njegovi spredniki ovinkasto, previto in pristavkasto, da so uradniki razumevali in delali kakor so hoteli. Lahko se tedaj nadjamo, da kmalu tudi še pridobimo drugo, kar nam manjka do popolne pravice, od ktere ne moremo ne za las odstopiti, in da, kakor je sl. ministerstvo pravično kranjskim Slovencem, tako bode pravično tudi štajarskim, koroškim, primorskim in isterskim, in da bo na vso moč skrbelo, da tudi ondod pravica čem brže popolnoma obveljá.

Slovstvene stvari.

Izvéstja ali programe

nekterih slovénških in hrvaških gimnasij, pa memogredé nekaj slovniških opazek.

Spisal prof. Žepič.

(Dalje.)

Zdaj pa ob kratkem porečemo še katero o razpravi g. Žolgarja. Té razprave je prvi dél užé natisnjen v lanskim programi, II. pa v létošnji Celjske gimnasije. Dél I. govori o slovenskem glagolu, II. pa o slovénški sklanji. Govorili bomo najpred o I. délu, ter navedli to, v čemer se ne slažemo z g. piscem, potlej pa o II. Na zadnje bomo dodali še nekaj opazek, za ktere nam je ta razprava lé povod dala. Na strani 15. (programe 1866.) stoji, da se v 3. osebi mn. o z n premení v nosni ô. To veljá le za staroslovenščino, zdaj ne moremo govoriti v 3. os. mn. o nikakoršnem nosniku. Tudi mi se zdí znamenje ô kaj malo prikladno za staroslovenski x. Jaz bi rajši vzél v sili poljski a namesti njega.